

a nápis *Ecce mors*. V průčelí postavili z dlouhých kostí mohutnou stěnu uprostřed s věžičkou, na níž byl umístěn kříž rovněž z kostrových pozůstatků. Vchod do stěny vedl dále do depozitáře kostí. Práce v kostnici nebyla jen mechanická. Každou kost Matiegka podrobně studoval a pozoroval různé změny tvaru a povrchu po zranění anebo po chorobách. K důkladnému vědeckému studiu vytřídil reprezentativní soubor lebek a kostí a dal jej převést do Antropologického ústavu Karlovy university. Ve sbírkách ústavu soustředil různá kostní zranění, výsledky neumělých chirurgických zákroků, zvláště po zlomeninách a podobně. Matiegka vzbudil v Malém zájem o lékařství. Malý po složení maturity s vyznamenáním se zapsal na lékařskou fakultu. Anatomii ovládal suveréně a rigorosa konal vždy v prvním termínu. Prof. Weigner byl překvapen rozsahem jeho vědomostí. Klád mu nejtěžší možné otázky, ale kandidát zodpověděl všechny přesně a správně. Nakonec se zeptal Malého, zda by mu dovedl něco citovat ze Schillerovy básně *O zvonu*. Domníval se, že při zdánlivě jednostranném zaměření posluchače najde mezery v jeho literárně-kulturních znalostech. Ale Malý hned citoval: „Von der Stirne heiss rinnen muß der Schweiss, soll das Werk den Meister loben.“ Dále ho Weigner nenechal přednášet a řekl mu: „Jděte spokojeně domů, máte výbornou a ať Vám na vánoční svátky vyzvánějí zvony celého světa.“ Malý dokončil v nejkratším termínu lékařskou fakultu a po skončení vojenské prezenční služby se stal asistentem Antropologického ústavu na přírodovědecké fakultě Karlovy university u prof. Matiegky.

V roce 1925 se začalo se stavbou nového prostorného Antropologického ústavu v Praze na Albertově. Bylo třeba vše řádně promyslet, aby ústav vyhovoval nejen v přítomnosti, ale měl i perspektivy dalšího rozvoje, které se daly očekávat ze stále stoupajícího zájmu vědecké veřejnosti o antropologii. V zahraničí mezi předními hlídkami této vědy stál Čechoameričan Aleš Hrdlička, který sám stanovil plán rozvoje antropologie, zvláště v Československu. Nový ústav bylo nutno vybavit účelným zařízením a skutečně reprezentačním interiérem. Byl vybudován jeden z nejkrásnějších antropologických ústavů ve střední Evropě, hlavně zásluhou vytříbeného vkusu J. Malého. Prof. Matiegka ve své známé šetrnosti by se byl spokojil s mnohem skromnějším vybavením, což by nebylo bývalo věci na prospěch. V těch dobách míval asistent v ústavu svůj byt ne snad pro své pohodlí, ale proto, aby mohl být stále vedoucímu k dispozici. Malý si zařídil též jeden pokoj se skromným velmi účelným nábytkem, kde potom pracoval intenzivně bez ohledu na čas a denní dobu. Jeho jedinou rekreací byla malá procházka z Albertova k nábřeží Vltavy nebo krátká přestávka vyplněná hudbou. Málokdo ví, že Malý hrál velmi krásně na housle a do hry vkládal veškerý cit své jemné osobnosti. Bylo třeba prostudovat množství zahraniční literatury, kterou posílal ústavu Hrdlička, bylo třeba konat vlastní výzkum jako podklad habilitační disertace. Ústavu věnoval prof. Nestler obsáhlou kolekcí uměle deformovaných lebek prekolumbijských Indiánů z Peru a Bolívie. Malý každou jednotlivou lebku přesně proměřil, ofotografoval a provedl diagrafické a dioprografické diagramy celého souboru. Obsáhlá tato práce vyšla tiskem v časopise *Anthropologie* IV 1926 v Praze. Tuto práci předložil jako habilitační a v roce 1927 se stal docentem antropologie.

A zas nemohl po zaslouženém výkonu odpočívat. Bylo nutno se učít anglicky, protože v roce 1929 podnikl cestu do Spojených států k našemu slavnému krajanu dr. Aleši Hrdličkoví. Malý byl na vrcholu své tělesné zdatnosti. Šedesátiletý muž a o polovinu mladší Jiří se vydali spolu na nebezpečnou a dobrodružnou vědeckou výpravu na Aljašku, aby zde hledali cesty šíření lidstva, které osídlilo obě Ameriky z asijské pravlasti. Na Yukonu ještě pluly poslední ledy, když oba badatelé vyjeli na malé lodi s přívěsným motorem po proudu velké řeky. Hrdlička byl zvyklý všem útrapám severu a cestoval skutečně terénním způsobem. Přespával ve stanu nebo ve spacím pytli v dřevorubecké nebo lovecké chatě. Bylo třeba se vyznat v řízeních lodí, v přistávání a zabezpečení plavidla na noc, zřízení tábořiště, přípravě jídla apod. Někdy bylo nutno zajít dosti daleko od řeky k sídlům Eskymáků, mezi nimiž byl již Hrdlička dobře znám jako „doktor lebek“. Při této cestě byl konán také somatometrický výzkum Eskymáků a sběr starobylých kostrových dokladů, které buď byly v zemi anebo v truhlách na stromech. Během

cesty získal Malý hluboké zkušenosti terénního výzkumu a přinesl obsáhlý fotografický dokumentační materiál. Když se vrátil, řekl nám: „Byla to velká dřina, ale stálo to za to.“

Opět po namáhavé výpravě nenásledoval žádný odpočinek. Pomalu se připravovala doba, kdy prof. Matiegka měl odejít do výslužby a bylo zde ještě tolik neodkladné práce. Vydání monografického díla „*Homo předměstensis*“ ve dvou svazcích, skvěle vypravená monografie „*Pozůstatky českých králů*“, „*Identifikace pozůstatků J. A. Komenského*“ a průběžně pravidelné vydávání časopisu *Anthropologie* zabralo spoustu času. Podstatný podíl na těchto vrcholných dílech prof. Matiegky měl docent Malý. Byl výborným fotografem a tak mu Matiegka svěřoval provedení převážné části fotodokumentace ve svých dílech. Malý neměl ani čas vypublikovat všechna technická zlepšení, která objevil při fotografování osteologických pozůstatků. Pomáhala mu též jeho choť, která byla žákyní prof. Matiegky. Bylo třeba uspořádat knihovnu, doplnit a dokončit výstavbu Hrdličkova muzea člověka a splňovat pedagogické i vědecké povinnosti. V té době začaly se stahovat mraky nad celým světem v přízraku fašismu, který v roce 1933 převzal moc v Německu a jehož partnerem byl fašistický režim v Itálii a stoupající moc fašistů ve Španělsku. Antropologie ve fašistických zemích se stala ideologickou oporou rasistických teorií o nerovnocennosti lidských plemen a tu v roce 1934 z iniciativy prof. Weignera a prof. Matiegky ve spolupráci s jinými vlasteneckými vědeckými pracovníky byl Českou akademií vydán a umění vydán spis „*Rovnocennost evropských plemen*“. V tomto sborníku Malý poprvé na podkladě vlastního výzkumu evienců všesokolského sletu po pečlivé plemenné analýze souboru prokázal, že neexistuje žádný významný vztah mezi antropologickým typem a vrcholným výkonem v kterékoliv tělovýchovné disciplíně.

Politické poměry se neustále zhoršovaly. Malému připadl úkol ještě před okupací sudetských oblastí nacistickými vojsky zachránit pozůstatky Karla Hynka Máchy z hrobu v Litoměřicích. Dokumentárně popisuje celou tuto událost a vědecky řeší otázku pravé podoby básníkovy v knize, kterou vydala Česká akademie věd a umění r. 1938 pod názvem „*Návrat Karla Hynka Máchy*“. Malý měl neobyčejně intimní vztah k literatuře a zejména k poezii. I při přednáškách dovedl zarecitovat vhodný citát filosofického zaměření z některé básně. Celá jeho kniha je proniknuta láskou a neobyčejným obdivem k uměleckému projevu básníkovy.

Od roku 1941 nastává násilné přerušování vědecké činnosti Malého. Po uzavření vysokých škol byl předčasně pensionován. Ve velmi těžkých poměrech se svou rodinou prožil dobu okupace, ale nikdy neztratil naději, že opět pravda zvítězí a že nadejde den svobody. Ještě za pražského povstání se ujal vedení Antropologického ústavu. Intenzivní práce nepřispěla jeho chorému srdci. Ještě v padesáti letech pracoval se stejnou intenzitou jako ve třiceti stále a bez oddechu, až přišel osudný den, 7. července, kdy skončil na pracovišti, přímo ve výkonu služby.

Prof. Malý zainteresoval o vědu o člověku řadu nadaných a nadšených žáků a spolupracovníků. I když od doby, kdy nás opustil, uběhlo téměř dva set let, stále cítíme jeho přítomnost mezi námi. Zanechal obsáhlou vědeckou bibliografii a to, co se mu nepodařilo uveřejnit, nosíme v mysli, prakticky provádíme a předáváme dalším generacím. Prof. Malý zůstane vždy jasným bodem ve vývoji naší i světové antropologie.

Prof. Dr. V. Fetter CSc.,
Wenzigova 21,
Praha 2.

BIBLIOGRAFIE UNIV. PROF. MUDr. JIRIHO MALEHO

1. Sklon vchodu očnice jako pomocná rovina orientační. *Anthropologie*, II, 3—4, 224—230, 1924.
2. Staropražské lebky a kosti z hrobky kostela sv. Karla Boromejského. *Anthropologie*, III, 2, 156—178, 1925.
3. Vztahy obvodů hrudníku k váze, výšce tělesné a věku. *Anthropologie*, III, 4, 289—301, 1925.
4. Vztahy obvodů hrudníku k váze, výšce tělesné a věku. *Rozpravy ústavu pro výzkum dítěte a dorůstající mládeže*, 28, 3—15, 1925. (Otisk z *Anthropologie*).

5. Uměle deformované lebky z Tiahuanaco v Bolívii. *Anthropologie*, IV, 4, 251–348, 1926.
6. Jean Evangeliste Purkyně — antropologue. *Anthropologie*, VI, 1, 11–17, 1928.
7. Demonstration du Goniomètre de Purkyně. *Comptes rendus de l'Associations des Anatomistes*, 548, 1928.
8. La déformation artificielle du crâne et son influence sur la morphologie de l'orbite. *Comptes rendus de la IIIe Session de l'Institut international d'Anthropologie*, Amsterdam, 20.–29. Septembre 1927. Paris 133–139, 1928.
9. Negroid Hair in Central Europe. *Anthropologie*, VII, 1 až 2, 108–129, 1929. (Spolu s J. Matiegkou).
10. Vzdání dětí na Podkarpatské Rusi. *Anthropologie*, VIII, 2–3, 149–174, 1930.
11. Projekce obrysu dutiny lebeční na povrch lebky. *Anthropologie*, VIII, 4, 291–296, 1930.
12. Ostatky Karla Havlíčka Borovského. *Rozpravy České akademie věd a umění*, XL, 42, 1–5, 1930 (spolu s J. Matiegkou).
13. Lebky z II. hrobu ve Strážích. *Præhistorický obzor* IX, 27–29, 1930.
14. Somatické poměry mládeže na Podkarpatské Rusi. *Sborník čtvrtého sjezdu pro výzkum dítěte v Bratislavě*. Praha, 79, 1931.
15. Anthropologicko-somatické vyšetření posluchačů na přírodovědecké fakultě. *Spisy přírodovědecké fakulty Karlovy University*, 114, 91–95, 1931.
16. Čechosláváci zahraniční, zvláště severoameričtí a jejich tělesný zjev. *Československá vlastivěda*, II, „Člověk“, 260 až 269. Praha, 1932.
17. Rasové znaky československého lidu. *Vesmír*, XI, 228 až 230, Praha, 1933.
18. Luminiscence kostí a příbuzných neústrojných hmot v ultravioletovém světle. *Anthropologie*, XI, 3–4, 227–231, 1933. (Spolu s F. Ulrichem).
19. Rovnocennost lidských plemen po stránce tělesné. *Sborník Rovnocennost evropských plemen, Česká akademie věd a umění*, 1934.
20. Tělesná povaha Albrechta z Valdštejna, vévody frýdlantského a jeho první choti Lukrecie Nekšovy z Landeku. *Anthropologica, Česká akademie věd a umění*, 1934. (Spolu s J. Matiegkou).
21. Lebka N. M. Mogiljanského. *Anthropologie* XII, 3–4, 154–163, 1934. (V práci N. M. Mogiljanský spolu s N. F. Novožilovem a J. Matiegkou).
22. Sutura squamosa pseudoserrata. *Anthropologie* XII, 213 až 219, 1934, Supplement.
23. L'égalité des races humaines au point de vue physique. L'égalité des races européennes. A. A. M. Stols, *Maestricht-Paris — Bruxelles*, 71–88, 1935.
24. Uměle deformované lebky z Čelákovic u Prahy. *Anthropologie* XIII, 1–2, 37–53, 1935. (Supplement).
25. Les caractères physiques d'Albert de Wallenstein. *Anthropologie* XIII, 3–4, 247–249, 1935.
26. Něco o tetování. *Bezpečnostní služba* V., 3, 66–70, 1935.
27. Dr. Aleš Hrdlička. *Musejní společnost pro okres humpolecký v Humpolci. Sborník čtyřicet let humpoleckého musea*, 3–8, 1935.
28. Pátání po ostatcích rektora a profesora Karlovy university zemřelého r. 1799 v Sazené a pohřbeného na hřbitově v Chržíně u Velvar. *Sborník Společnosti krajského musea v Kralupech n. Vltavou*, 13–16, 1935.
29. Tělesné pozůstatky českých panovníků. *Vesmír*, XIII, 7, 163–168, 1935.
30. O původu člověka. *Předmluva k českému vydání spisu sira Arthura Keitha. Volné Myšlenky*, Praha, 1935.
31. Tetování a malování lidského těla. *Věda a život*, 315 až 320, 1935.
32. Tělesný zjev českých panovníků. *Radiojournal* 1935.
33. Člověk budoucnosti. *Bezpečnostní služba*, VI, 4, 99–100, 1936.
34. Tadeáš Hájek z Hájků. *Metoposkopie. Anthropologická knihovna*, VII, 1937. (Ukázky přeložil, úvodem s poznámkami opatřil J. Malý).
35. Jaký je Váš rasový typ? *Bezpečnostní služba* VII, 4, 97 až 99, 1937.
36. Roviny obličejové a jejich význam pro orthodontii. *Československá stomatologie*, 37, 7, 1–4, 1937.
37. Cikáni v Československu. *Věstník čsl. rozhlasu*, 1937.
38. Význam Jana Evangelisty Purkyně pro anthropologii. *Sborník „J. E. Purkyně 1787–1937“*, 3–16, Praha, 1937.
39. Jean Evangeliste Purkyně et ses rapports avec l'anthropologie. 33–40, Prague, 1937 (překlad práce č. 38).
40. O trpasličích. *Radiojournal* 1937.
41. Novější nebo méně známé nálezy pračlověka. *Vesmír*, 1938.
42. Kostry středoafričských Pygmejů z porůčí Ituri. *Anthropologie*, XVI, 1–4, 1–63, 1938. (Spolu s J. Matiegkou).
43. Étude de quatre squelettes de Pygmées centre-africains du bassin de l'Ituri. (I. Les cranes des pygmées de l'Afrique centrale). *L'Anthropologie* 48, 237–248, 1938 (spolu s J. Matiegkou).
44. Étude de quatre squelettes Pygmées centre-africains du bassin de l'Ituri. (II. Les os du tronc et des extrémités). *L'Anthropologie* 48, 521–538, 1938. (Spolu s J. Matiegkou).
45. Něco o cikánech. *Naši přírodou* III, 197–198, 314–315, 1939.
46. Pes, jeho původ a použití. *Bezpečnostní služba*, IX, 4, 98–100, 1939.
47. Návrat Karla Hynka Máchy. *Nakl. V. Petr, Praha* 1939. (Spolu s M. Novotným).
48. Kostra raněné gorily. *Anthropologie* XVII, 1–4, 21–36, 1939 (Hrdličkův sborník).
49. Lebky fossilního člověka z Dolních Věstonic. *Anthropologie*, XVII, 171–192, 1939.
50. Bolestivé operace kosmetické u primitivů. *Naši přírodou*, III., 631, 1939.
51. Karel Hynek Mácha a Mělnicko. *Vlastivědný sborník kraje Dykova, Mělnicko*, II, 3–4, 1–12, 1939.
52. Jak vznikl člověk. *Naši přírodou* IV, 70–73, 364–367, 611–616, 805–807, 888–890, 1940–1941.
53. Původ člověka a jeho plemen. *Dějiny lidstva, Melantrich, Praha*, 1. 1–44, 1940.
54. Ostatky Karla Hynka Máchy a jeho tělesný zjev. *Anthropologie*, XVIII, 1–2, 36–53, 1940.
55. Některé novější nálezy pozůstatků vývojových předků člověka. *Anthropologie*, XIX, 1–4, 205–216, 1941.
56. Časopis *Anthropologie* Praha k úmrtí prof. Matiegky. *Anthropologie* 1941 (autor — redakce).
57. Jindřich Matiegka, první český anthropolog. *Mělnické listy*, 1941.
58. O původu člověka. *Knížnice posluchače rozhlasu*, 2, 51 až 57. „Vznik a vývoj Země, života a člověka“, Praha 1942.
59. Dr. Jindřich Matiegka a Mělnicko. *Vlastivědný sborník, Mělnicko*, 1943.
60. Rasy a rasismus. *Vesmír*, 24, 1, 1–8, 1945.
61. Somatologie dítěte se zřetelem k anthropologii, zvláště školní mládeže. *Sylabus přednášek na Vysoké škole pedagogické v Chrudimi. Chrudim*, 1945–1946.
62. Biologie a anthropologie dítěte. *Sylabus přednášek pro pedagogickou fakultu v Plzni, Plzeň*, 1945.
63. Karel Hynek Mácha. *Společnost Karla Hynka Máchy, Litoměřice*, 1946.
64. Úkoly tělovýchovy v Československu. *Tělesná výchova, Ministerstvo školství a osvěty*, 1947.
65. Dr. Aleš Hrdlička — člověk. *Musejní společnost pro okres humpolecký. Sborník „Padesát let okresního musea humpoleckého 1895–1945.“* 1947.
66. Tělesné znaky národů slovanských. *Obrysy slovanstva, Orbis, Praha* 1948.
67. J. Matiegka, slovanský anthropolog. *Sborník Slovanského ústavu*, 1948.
68. A. Hrdlička. *Sborník Slovanského ústavu*, 1948.
69. Dr. Ludmila Lukášová. *Pedagogické rozhledy*, 1948.
70. Jindřich Matiegka. *Česká akademie věd a umění, Praha*, 1949.
71. Slovanský rasový typ. *Vesmír* 1, 1949–50.

Poznámka:

V bibliografii nejsou publikovány některé projevy v rozhlase, hesla z encyklopedií a slovníků, recenze zahraničních publikací, popularisační články z antropologie a biologie dítěte, oslavné články a nekrology z denního tisku.

Sestavila Helena Malá